

Różnice w walencji/ rekcji czasowników niemieckich i polskich na przykładzie czasowników zwrotnych i prefigowanych

Differences in valency/rection of German and Polish verbs on the example of reflexive and prefigured verbs

Janusz STOPYRA

Uniwersytet Wrocławski/University of Wrocław

E-mail: janusz.stopyra@uwr.edu.pl,

Abstract: The purpose of this study is to find among semantically equivalent Polish verbs and their German counterparts, including both simple words and prefixed derivatives, the differences in valence/rection occurring among the closest possible equivalents, i.e. those created with full adherence to the principle of translation fidelity. In terms of scope, the study focuses on Polish reflexive verbs and their non-reflexive German equivalents and on German prefixed verbs and their equivalents among Polish simple verbs. While studies of this type often require a separate focus on each lexeme under study, in the case of the two aforementioned ranges, it seems possible to conduct them on a regular basis. The study showed that among Polish semantically equivalent German prefigured verbs, simple verbs with prepositional complement are the most typical.

Keywords: comparative linguistics, equivalence, valence, rection

1. Uwagi wstępne

W procesie translacji tłumaczowi jako cel przyświeca zasada wierności pomiędzy tekstem oryginału a przekładu, której zachowanie stoi najwyżej w hierarchii wszelkich podejmowanych przez niego działań. Typowo dąży on do zachowania ekwiwalencji semantycznej, której może towarzyszyć formalna i dystrybucyjna, co według terminologii W. Kollera (1992) przekłada się na próby zachowania – obok ekwiwalencji denotatywnej, konotatywnej i pragmatycznej – także ekwiwalencji tekstowej i formalno-estetycznej. Leksykalne ekwiwalenty semantyczne w obrębie dwu języków, będące równocześnie ekwiwalentne na poziomie formalnym, to np. twory prefiksalne określonej części mowy, derywaty sufiksalne pochodne od określonej części mowy jako wyjściowej, złożenia zawierające części składowe określonych części mowy itp.¹

¹ Choć poziom zbieżności formalnej mógłby teoretycznie być również zdefiniowany na wyższym stopniu abstrakcji, np. złożenie – złożenie, derywat sufiksalny – derywat sufiksalny.

Ekwiwalencja dystrybucyjna, to w niniejszym opracowaniu głównie towarzyszące semantycznej paralele (*niewychowany* – *ungezogen*) lub też nie wykazujące paralelizmu (*bezpodmiotowy* – *subjektlos*) rozmieszczenie afiksów. Pojęcia walencji i rekcji używane w niniejszym badaniu zdefiniowano na podstawie poz. G. Helbig/ J. Buscha (2001).

Tendencja do osiągnięcia jak najdalej idącej wierności translatorycznej właściwa jest zarówno tłumaczom tekstów, jak i autorom słowników. Szczególnie pośród tych ostatnich można zaobserwować dążenie do zamieszczania zwłaszcza pośród niemieckich ekwiwalentów polskich wyrazów wielomorfemowych – odpowiedników zgodnych z ich polskimi pierwowzorami nie tylko pod względem ekwiwalencji semantycznej, lecz także dążenie do zachowania jak najdalej idącej ekwiwalencji formalnej i dystrybucyjnej, również pod względem walencji/rekcji, por. np. *uzgodnić coś z kimś* – *etwas mit jemandem vereinbaren*, *przekazać komuś coś* – *jemandem etwas überweisen*, *jemandem über etwas erzählen* – *opowiadać/opowiedzieć komuś o czymś* itp. W niektórych przypadkach jednak znalezienie w L2 najbliższego z możliwych odpowiedników danego leksemu L1, również pod względem ekwiwalencji formalnej i dystrybucyjnej, pozostawia mimo to większe lub mniejsze różnice w tym zakresie, także na obszarze walencji/rekcji, por. np. *uczyć się* – *lernen*, *komunikować się z kimś* – *mit jemandem kommunizieren*, *upewnić się* – *sichergehen*, *mitkommen* – *przyjść z kimś* itp. Niniejsze opracowanie podejmuje próbę zestawienia tego typu różnic w zakresie polskich i niemieckich czasowników zwrotnych oraz derywatów (prefiksacji) czasownikowych². Zawiera się całościowo w obszarze leksyki/słownotwórstwa i pomija ekwiwalenty frazowe wyrazów prostych i motywowanych, zarówno po stronie niemieckiej, jak i polskiej – w przypadku fraz jako odpowiedników polskich znane skądinąd jako przypadek najczęstszy³. Badanie nie nosi charakteru opracowa-

² W opracowaniu uwzględniono częstokroć jedynie wybrane polisemy (/jeden wybrany polisem) danego leksemu/hasła słownikowego, co wynika z tego, że jako zakres pośród ekwiwalentnych semantycznie wyrazów motywowanych obrano wyłącznie polsko-niemieckie kontrasty w zakresie ekwiwalencji formalnej/ dystrybucyjnej.

³ Mowa tu m. in. o niemieckich czasownikach prefigowanych (bądź z pierwszymi członami jako Verbpartikeln, por. przypisy nr 5, 9, 10) oraz o złożeniach czasownikowych z polskimi odpowiednikami frazowymi typu *jemanden bevormunden* – *objąć kogoś kuratelą*, *etwas vorbestellen* – *wstępnie zamówić*, *jemanden bemuttern* – *matkować komuś*, *einer Sache beiliegen* – *być załączonym*, *durchatmen* – *odetchnąć głęboko*, *durchbraten* – *dobrze wysmażyć (mięso)*, *durchfahren* – *(jechać bez postoju) nie zatrzymywać się*, *durchfallen* – *spadać przez coś (sito)*, *durchfechten* – *doprowadzać do końca (skutku)*, *durchfliegen* – *lecieć bez przerwy*, *durchhängen* – (pot.) *być wykończonym*, *durchkommen* – *poradzić sobie*, *durchkönnen* – *móc przejść*, *durchkriechen* – *przezołgać się przez coś*, *durchmüssen* – *musieć przejść*, *durchrechnen* – *ponownie obliczyć*, *durchreiten* – *przejechać konno*, *durchrennen* – *przebiec bez zatrzymania*, *durchschleusen* – *przepuścić przez służbę*, *durchsieben* – *podziurawić jak sito (pojemnik)*, *durchspielen* – *zagrać od początku do końca (piosenkę)*, *durchstarten* – *przerwać manewr lądowania/ gwałtownie dodać gazu (jadąc samochodem)*, *durchstehen* – (w narciarstwie biegowym) *dobiec do mety (bez upadku)*, *durchstoßen* – *przebić się przez coś*, *durchtanzen* – *znisz-*

nia całościowego, lecz ma za zadanie zasygnalizowanie pewnego fenomenu/problemu. Uwzględniono w nim ponad 300 polsko-niemieckich par wyrazów, w tym zarówno ekwiwalentów tłumaczeniowych, jak i zaczerpniętych z dwujęzycznych słowników (por. spis literatury)⁴.

2. Zestawienie semantycznie ekwiwalentnych niemieckich/polskich odpowiedników polskich/niemieckich wyrazów prostych i wielomorfemowych, różniących się pod względem ekwiwalencji formalnej/ dystrybucyjnej

Poniższe zestawienie obiera za punkt wyjścia semantycznie ekwiwalentne polskie wyrazy proste i wielomorfemowe, które jako najbliższe z możliwych niemieckich odpowiedników mają (proste lub wielomorfemowe) czasowniki odbiegające od ich semantycznych pierwowzorów pod względem formalnym. Całość badania podzielono na dwa porównania o charakterze unilateralnym. W ramach pierwszego zakres badania ograniczono do polskich czasowników refleksywnych, których niemieckimi ekwiwalentami są czasowniki nierefleksywne. W ramach drugiego punktem wyjścia są niemieckie czasowniki prefigowane, których polskimi ekwiwalentami są czasowniki proste (*einfache Verben*) z dopełnieniem przyimkowym. Pośród przykładów niemieckich, zarówno jako jednostek wyjściowych jak i docelowych, obok czasowników prostych są również derywaty prefiksalne (lub też takie, których rdzeń poprzedzony jest – najczęściej jednosylabową – „Verbpartikel”⁵) oraz – zwłaszcza w przypadku zaimków i przyimków jako pierwszych członów – złożenia czasownikowe.

2.1. Różnice w zakresie polskich czasowników refleksywnych i ich niemieckich ekwiwalentów nierefleksywnych

W większości przypadków czynność pojmowana refleksywnie w języku polskim jest także pojmowana w języku niemieckim, i to zarówno w zakresie:

1) niemieckich czasowników określanych jako „reflexive Konstruktionen” (G. Helbig/ J. Buscha 2001, co do terminologii por. także Z. Berdychowska 1996), wyrażających czynność pojmowaną w sposób zwrotny, tzn. taką, którą podmiot wykonuje na sobie samym, por. *sich waschen, kämmen, rasieren, anziehen* – myć, czesać, golić, ubierać się itp. (czasowniki tu przynależące mogą być również używane w sposób nierefleksywny, por. *jemanden waschen, kämmen* – myć, czesać kogoś itp.), a także czasowników z zaimkiem zwrotnym w celowniku, por. *sich etwas kaufen, anschaffen, bestellen* itp., którym w języku polskim odpowiada już jednak różniąca się od poprzedniej forma zaimka zwrotnego *sobie* – por. *kupić, sprawić, zamówić sobie coś* itp.

czyć w tańcu (buty), durchtreten – (sport) wejść nakładką, *durchwählen* – połączyć się bezpośrednio, *durchziehen* – przeprowadzić do końca (sprawę), *teilnehmen* – brać udział, *notlanden* – lądować awaryjnie, *schutzimpfen* – przeprowadzać szczepienia ochronne, *blankbohnern* – wyszorować do gładkości, *etwas zuschließen* – zamknąć (na klucz), itp. (por. J. Wiktorowicz/ A. Frączek (red.) 2008, 2010).

⁴ Główny punkt widzenia niniejszego badania po raz pierwszy został poruszony jako aspekt poboczny poz. J. Stopyra (2024).

⁵ Por. G. Helbig/ J. Buscha (2001).

Przynależą tu m. in. również stosunkowo częste w użyciu czasowniki o znaczeniach bardziej abstrakcyjnych typu *sich* (Dativ) *etwas aneignen*, *leisten*⁶, *sich etwas einbilden*, *vorstellen*, *vergegenwärtigen* itp. – po polsku analogicznie *coś sobie przywłaszczać*, *wyobrazić*, *uświadomić* itp.

jak i w zakresie

2) niemieckich czasowników zwrotnych przynależnych do zbioru tzw. „echte reflexive Verben” (G. Helbig/ J. Buscha 2001), tzn. czasowników zleksykalizowanych jako refleksywne, których semantyka nie koresponduje jednak w sposób tak obrazowy z istotą „refleksywności”, jak ma to miejsce w przypadku czasowników typu „reflexive Konstruktionen”, np. *sich beeilen*, *sich fürchten*, *sich ängstigen*, *sich freuen* itp. – po polsku również jako *śpieszyć się*, *bać/obawiać się czegoś*, *cieszyć się* itp. W zakresie tych ostatnich odnajdujemy jednakże czasowniki różniące się pod względem zwrotności. Przykładami polskich czasowników zwrotnych, którym w języku niemieckim odpowiadają czasowniki proste/nie refleksywne czasowniki prefigowane, są *uczyć się* – *lernen*, *kąpać się* – *baden*, *spodziewać się czegoś po kimś*⁷ – *von jmd. etwas erwarten*, *spodziewać się czegoś po kimś* – *jemandem etwas zumuten* (tu różnica obejmuje także odmienne od występującego w języku polskim dopełnienie czyste – „reiner Kasus”⁸).

Jako ekwiwalent polskiego czasownika zwrotnego *upewnić się* występuje przykładowo niemieckie złożenie czasownikowe *sichergehen*. Różnica w zakresie zwrotności pomiędzy polskim czasownikiem *nauczyć się czegoś*, a jego niemieckim odpowiednikiem *etwas erlernen*, koresponduje ze znaną regułą morfologii niemieckiej podkreślającą nadające tranzytywność prefigowanie czasowników niemieckich przy pomocy *er-*, *be-*, *ent-*, *ver-*, *an-*, *bei-*⁹ itp. Różnica pomiędzy formami czasowników *wykoleić się* i *entgleisen*, używanych najczęściej w czasie przeszłym, por. *pociąg wykoleił się* – *der Zug ist entgleist*, polega na zwrotności czasownika polskiego, któremu odpowiada nietranzytywny perfektywny czasownik niemiecki, wyrażający zmianę stanu/ proces („Vorgangsverb” wg. poz. G. Helbig/ J. Buscha 2001).

Podobnie polski czasownik *zlać/zlewać się z czymś* odpowiada niemieckiemu czasownikowi *mit etwas verschmelzen*. Różnica pomiędzy czasownikami *wpatrywać się w kogoś* a *jemanden anstarren* polega natomiast na tym, że polskiemu prefigowanemu czasownikowi refleksywnemu (wyrażającemu aspekt niedokonany) odpowiada niemiecki prefigowany czasownik tranzytywny. Podobnie polskiemu czasownikowi zwrotnemu *przypatrywać się czemuś* odpowiada niemiecki czasownik tranzytywny *etwas ansehen*, *betrachten*. Analogicznie polski czasownik *skupiać się na czymś* odpowiada niemieckiemu czasownikowi tranzytywnemu (o zapożyczonym rdzeniu) *fokussieren* (rozumianemu jako ‘skupiać w soczewce’ – „im Brennpunkt vereinigen”).

⁶ Formie *sich etw. aneignen* odpowiada polski czasownik *sprawić sobie coś*, natomiast *sich etw. leisten* – oprócz tego również czasownik *pozwolić sobie na coś*, tj. łączący się z dopełnieniem przyimkowym.

⁷ Jako alternatywny polisem również jako *żądać*, *wymagać czegoś od kogoś*.

⁸ Co do terminologii por. także poz. Z. Berdychowska (1996).

⁹ Dwa ostatnie przykłady jako niemieckie **Verbpartikeln** – por. także przypisy nr. 5 i 10.

Polskim czasownikom *śmiać się*, *uśmiechać się* odpowiadają zaś niemieckie czasowniki absolutne *lachen*, *lächeln* (*uśmiechnąć się do kogoś – jemandem zulächeln*), podobnie polskiemu czasownikowi *odbijać się (po jedzeniu)* – odpowiada *rülpsen*, czasownik *bawić się – (mit jemandem) spielen*.

2.2. Różnice w zakresie niemieckich czasowników prefigowanych¹⁰ i ich polskich odpowiedników z dopełnieniem przyimkowym

Polskim prefigowanym czasownikom oznaczającym czynności („Tätigkeitsverben”, por. Helbig/Buscha 2001) w języku niemieckim odpowiadają czasowniki proste z dopełnieniem przyimkowym (które to przekształcenie w obrębie j. niemieckiego określane jest w kategoriach zmiany perspektywy¹¹, por. np. *sie malte Farbe über den Ritz* > *sie übermalte den Ritz mit Farbe* (J. Erben 2006: 89), por. także analogiczne niemieckie odpowiedniki czasowników polskich typu *obtańczyły z nim stół dookoła* – [sie] *tanzten mit ihm um den Tisch herum*, *koty przebiegały im drogę* – *Katzen liefen ihnen über den Weg* (J. Stopyra 2024: 106¹²), *Piotr zamieszkiwał tę budowlę* – *Peter wohnte in dem Gebäude*, *gość objeżdżał tę okolicę* – *der Gast fuhr über diese Gegend* itp. Sytuacją o wiele częstszą są jednakże polskie czasownikowe odpowiedniki z dopełnieniem przyimkowym niemieckich czasowników prefigowanych, por. przykłady z niemieckimi czasownikami z dopełnieniem w celowniku (Dativ) typu *einer Sache etwas beifügen* – *dołączyć*¹³ *coś do czegoś*, *einer Sache etwas beimischen*, *beigeben*, *beilegen* itp. – *dodać coś do czegoś* itp., *einer Sache beiwohnen* – *uczestniczyć w czymś*, *einer Sache/Meinung beipflichten* – *zgodzić się z czymś*, *einer Sache/ Organisation beitreten* – *przystąpić do czegoś*, *jemandem etwas zumuten* – *wymagać/ żądać/ oczekiwać czegoś od kogoś/ czegoś*, *jemandem/etwas (Dativ) zuhören* – *słuchać czegoś*, *jemandem zugehören* – *należać do kogoś*, *jemandem zurufen* – *krzyknąć (do kogoś)* itp. (J. Wiktorowicz/ A. Frączek (red.) 2010). Niemiecki czasownik prefigowany¹⁴ z obligatoryjnym dopełnieniem w celowniku (Dativ) spełnia tu tę samą funkcję, jak dopełnienie przyimkowe w jego odpowiedniku polskim.

¹⁰ Obok czasowników prefigowanych w badaniu ujęto również niemieckie czasowniki typu ‘Partikelverben’, których pierwsze człony w pewnych określonych pozycjach syntaktycznych oddzielają się od bazy, tj. rozpoczynające się np. na *ab-*, *aus-*, *bei-*, *zu-* itp. – por. również wyżej w punkcie 2.

¹¹ W oryginale „Änderung der Fokussierung und Darstellungsperspektive”, por. także P. Eisenberg (2004).

¹² W: B. Schulz (1978: 37, 119; 1970: 40, 127).

¹³ Badanie nie uwzględnia dychotomii aspektowych przykładów polskich, tu np. obok *dołączyć* – możliwe również *dołączając* itp.

¹⁴ Por. także przypisy nr 5, 9, 10 (dotyczy również analogicznych polskich przykładów w dalszej części tekstu).

Regularne różnice w zakresie walencji czasowników prefigowanych występują także, jak już wspomniano, pośród niemieckich czasowników prefigowanych z obligatoryjnym dopełnieniem w bierniku¹⁵, którym odpowiadają, przynależne najczęściej do starannej warstwy stylistycznej, polskie czasowniki proste z dopełnieniem w drugim przypadku lub z dopełnieniem przyimkowym, np. *etwas entbehren* – *pragnąć czegoś/ tęsknić za czymś/kimś* itp.¹⁶, por. także *jmd. vermisst jemanden/etwas* – *komuś brakuje kogoś/czegoś*. Ostatnie z opisanych tu kontrastów są typowe zwłaszcza dla czasowników o znaczeniu prywatywnym, por. także *etwas (ein Ziel) verfehlen* – *nie osiągnąć (celu)*, *etwas unterschreiten* – *nie osiągnąć czegoś/być niższym (od zakładanego)*, także spośród niemieckich czasowników z dopełnieniem w celowniku i bierniku¹⁷, np. *jemandem etwas vorenthalten* – *nie przekazać komuś czegoś/zatrzymać coś dla siebie* itp. Przynależy tu także niemiecki czasownik *jemandem etwas gönnen* z opcją prywatywną w tłumaczeniu na język polski jako *nie zazdrościć komuś czegoś* (obok: *życzyć komuś czegoś*), por. J. Piprek/ J. Ippold (1979). Do tego typu kontrastów przynależą także niemieckie czasowniki prywatywne o charakterze absolutnym, tzn. występujące tylko z podmiotem zdania, którym w języku polskim również odpowiada dopełnienie w drugim przypadku, typu *er fehlt* – *brakuje go*.

Kolejnym zdefiniowanym semantycznie podzbiorem omawianych tu kontrastów są niemieckie czasowniki prefigowane, oznaczające wykonywaną przez dwie lub więcej osób wspólną czynność, np. *mitbringen* – *przynosić ze sobą*, *mitdürfen* – *móc zabrać się razem z kimś*¹⁸, *mitessen* – *zjeść wspólnie*, *mitführen* – *mieć przy sobie*, *mitfahren* – *jechać (wspólnie) z kimś*, *mitgehen* – *iść, pójść z kimś*¹⁹, *mitlaufen* – *biegać z kimś*, *mitlesen* – *(razem z kimś) przeczytać (książkę, wiadomość)*, *mitnehmen* – *zabierać ze sobą*, *mitreisen* – *podróżować razem z kimś*, *mitreißen* – *porywać ze sobą*, *mitschicken* – *wysyłać razem z czymś*, *mitschleppen* – *zabierać ze sobą*, *mitschreiben* – *pisać razem z kimś*, *mitsprechen* – *odmówić razem z kimś (modlitwę)*, *mitsingen* – *zaśpiewać razem z kimś*, *mitverdienen* – *zarabiać wspólnie*, *mitversichern* – *ubezpieczyć wspólnie (rodzinę)*, *mitwollen* – (pot.) *chcieć zabrać się razem z kimś*, *zusammensitzen* – *siedzieć razem (o współpracownikach, przyjaciółach)*, *mitspielen* – *grać razem albo wspólnie (o zawodnikach, aktorach)*, *mitstehen* – *stać razem (stojąc przebywać blisko siebie)*, *zusammenwerfen* – (o rzeczach) *zrzucać razem albo w jedno miejsce* itp.

¹⁵ Powyżej zasygnalizowana regularność zachodzi także na materiale niemieckich czasowników prostych z polskimi odpowiednikami prefigowanymi, por. *jemandem folgen* – *postępować z kimś*, por. także przykłady przytoczone powyżej w ramach punktu 2.2.

¹⁶ Por. także odpowiedniki polskie niemieckiego czasownika *entbehren* przytaczane w słowniku J. Piprek/ J. Ippold (1969: 516) *nie móc mieć czegoś, być pozbawionym czegoś, odczuwać brak czegoś, potrzebować czegoś*.

¹⁷ Według terminologii w poz. G. Helbig/ J. Buscha (2001) „ditransitive Verben”.

¹⁸ Podany kontekst: *darf ich mit ins Kino?* – *Czy też mogę iść z tobą/wami do kina?* (J. Wiktorowicz/ A. Frączek (red.) 2010), dalsze przykłady zaczerpnięto z tego samego źródła.

¹⁹ Powyższy przykład, przytoczony za poz. J. Wiktorowicz/ A. Frączek (red., 2010) w polskim tłumaczeniu zawiera dopełnienie frazowe z *kimś*, podobnie kolejne przykłady.

3. Podsumowanie

Powyższe badanie, zakresem swym obejmujące różnice walencyjne/rekcyjne pomiędzy dwujęzycznymi parami semantycznie ekwiwalentnych wyrazów prostych i motywowanych, z uwagi na dążenie tłumaczy/autorów słowników do zachowania jak najdalej idącej zasady wierności tłumaczenia, a także z uwagi na istnienie wspólnych niemiecko-polskich typów słowotwórczych (por. J. Stopyra 2020: 138, 2024: 14, co do koncepcji typu słowotwórczego por. także W. Motsch 2004) – winno z pozoru nosić charakter studium przypadku i koncentrować się nad poszczególnymi parami polskich i niemieckich przykładów. Analiza kontrastów w zakresie polskich czasowników refleksywnych i ich niemieckich odpowiedników nierefleksywnych oraz niemieckich czasowników prefigowanych i ich polskich odpowiedników prostych z dopełnieniem przyimkowym daje jednak w efekcie regularnie występujące kontrasty, spośród których najbardziej wyrazistym są polskie czasowniki proste z dopełnieniem przyimkowym jako odpowiedniki niemieckich czasowników prefigowanych.

Bibliografia

Literatura prymarna:

- Schulz, B. (1970), *Die Zimtläden und andere Erzählungen*. Aus dem Polnischen von Josef Hahn. Berlin: Verlag Volk und Welt.
- Schulz, B. (1978), *Sklepy Cynamonowe. Sanatorium pod Klepsydrą*. (Biblioteka Klasyki Polskiej i Obcej). Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Piprek, J./ J. Ippold (1969), *Großwörterbuch Deutsch-Polnisch. Wielki słownik niemiecko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Piprek, J./ J. Ippold (1979): *Großwörterbuch Polnisch-Deutsch. Wielki słownik polsko-niemiecki*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Wiktorowicz, J. / A. Frączek (red.) (2008), *Wielki Słownik polsko-niemiecki. Großwörterbuch Polnisch-Deutsch*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wiktorowicz, J. / A. Frączek (red.) (2010), *Wielki Słownik niemiecko-polski. Großwörterbuch Deutsch-Polnisch*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

Literatura sekundarna:

- Berdychowska, Z. (1996), *Polsko-niemiecka terminologia gramatyczna*. Kraków: Universitas.
- Erben, J. (2006), *Einführung in die deutsche Wortbildungslehre*. 5., durchgesehene und ergänzte Auflage (Grundlagen der Germanistik; 17). Berlin: Schmidt.
- Eisenberg, P. (2004), *Grundriss der deutschen Grammatik*. Band 1: Das Wort. Zweite Auflage, Stuttgart, Weimar: Metzler.
- Helbig, G. / J. Buscha (2001), *Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht*. Berlin et al.: Langenscheidt.
- Koller, W. (1992), *Einführung in die Übersetzungswissenschaft*. 4., völlig neu bearb. Aufl. Heidelberg u.a.: Quelle & Meyer.

- Motsch, W. (2004), *Deutsche Wortbildung in Grundzügen* (Schriften des Instituts für Deutsche Sprache; 8). Berlin, New York: Walter de Gruyter.
- Stopyra, J. (2020), *Die neuen Wortbildungsmuster des Polnischen, geprägt nach dem Vorbild germanischer Sprachen* (Sprache und Sprachen in Forschung und Anwendung; 10). Hamburg: Kovač.
- Stopyra, J. (2024), *Modifikationen der Prädikat-Argumentstruktur. Untersucht anhand von polnischen Wortbildungen bei ihrer Übersetzung ins Deutsche* (Philologia – Sprachwissenschaftliche Forschungsergebnisse; 273). Hamburg: Kovač.

Źródła internetowe:

<http://www.nkjp.uni.lodz.pl/> (dostęp: luty – lipiec 2023)

<https://wsjp.pl/> (dostęp: luty – lipiec 2023)

www.duden.de (dostęp: luty – listopad 2023)